

Missiologische beschouwingen over YWAM

Evert Van de Poll

Symposium over 50 jaar JMEO

15 maart 2024, Christelijke Hogeschool Ede

In mijn bijdrage aan dit symposium kijk ik met u naar het werk en de betekenis van 50 jaar Jeugd met een Opdracht (JMEO) vanuit de missiologie. Daarvoor moet ik het blikveld te verbreden, want JMEO is een exponent van Youth With A Mission (YWAM) wereldwijd.

Er is over dit onderwerp weinig academisch onderzoek gedaan. Ik zal gebruik maken van het weinige dat ik gevonden heb, en van mijn eigen onderzoek en observaties.

In mijn exposé zal ik niet alle punten behandelen, de volledige tekst vindt u in de uitgebreide versie die u kunt downloaden in de vorm van een PDF.

1. Missionaire praxis

Ten eerste kijk ik naar de missionaire praxis.

YWAM definieert zichzelf als ‘een wereldwijde beweging van jonge mensen gedreven door de passie om God te kennen en Hem bekend te maken’.¹ Dat is klassiek evangelisch. Maar de uitvoering van deze missie was echter allesbehalve traditioneel. Ik vat deze praxis samen in drie punten

a) *Mobiliserend, van generatie op generatie*

Wie de geschiedenis van JMEO in Nederland hoort, al is het maar een samenvatting daarvan, kan niet anders dan onder de indruk komen van de dadendrang van deze beweging. Wat een plannen, wat een initiatieven. En het houdt maar niet op. Kijken we naar YWAM wereldwijd, dan staan we helemaal versteld van wat duizenden en nog eens duizenden ‘waaiwemmers’ in enkele decennia op touw hebben gezet.

Het doel van JMEO is jongeren te vormen in discipelschap en hen te mobiliseren voor missionair werk. Wat daarbij opvalt, is dat deze beweging er kennelijk in is geslaagd opeenvolgende generaties jongeren aan te spreken en te werven voor een missionair engagement. Het gaat dan om de naoorlogse generatie van ‘babyboomers’ die het werk hebben opgezet, en de daaropvolgende generaties waarvoor onderzoekers de letters ‘X’, ‘Y’ en ‘Z’ gebruiken. De laatste generatie, opgegroeid vanaf rond 2000, wordt ook wel aangeduid als de *millennials*. Elke generatie heeft zijn specifieke sociaal-culturele kenmerken, bovendien komen ze uit een sterk veranderend christelijk milieu, en dat heeft gevolgen voor de manier waarop de of andere generatie aankijkt tegen missie en missionair werk.

Ik verwijs naar mijn publicaties, genoemd in de integrale tekst.²

Veel organisaties hebben moeite om de vertaalslag van vroeger naar nu te maken en ondervinden problemen in het rekruteren van nieuwe werkers. In JMEO is die intergenerationele aansluiting er wel. Dat verdient zeker nader onderzoek.

b) *Initiërend*

Er is zoveel *pioniersarbeid* gedaan die navolging heeft gevonden in andere organisaties en in kerken in het algemeen. Ik kan maar een paar dingen noemen.

---

¹ Zie de introductiepagina van de website van YWAM: <https://ywam.org/>

² Zie het hoofdstuk ‘Missie in transitie’ in mijn boek *Door de wereld gaat het Woord; actuele thema's in de mondiale zending*. Vaassen, Medema, 2013, vooral blz. 199vv.; en mijn hoofdstuk ‘Mission, malaise ou transition?’ in: WIHER, Hannes (sous direction). *La mission de l'Église au XXIe siècle, les nouveaux défis*. Cléon d'Andran, Excelsis, 2010, blz. 71-82.

Denk aan de evangelisatiecampagnes tijdens de Olympische Spelen, om te beginnen die van 1972 in München.

In 1979 begon de bediening van de *Mercy Ships*, ‘schepen van barmhartigheid’ die gingen dienen als basis van hulpverlening en getuigenis in de havens van landen geteisterd door natuurrampen en sociale nood. Overigens, JMEO Nederland stond aan de wieg van deze bediening, door de aankoop van de eerste zeeschepen te faciliteren.

En niet te vergeten de 30 Dagen van Gebed voor de Moslimwereld tijdens de islamitische vastenmaand Ramadan. YWAM begon daarmee in 1993. Deze jaarlijkse gebedsmaand heeft een vaste plaats gekregen in kerkgenootschappen en organisaties over de hele wereld.

c) Innovatief – nieuwe werkvormen

YWAM is niet alleen een onuitputtelijke bron van initiatieven, zij heeft ook tal van nieuwe vormen van missie ontwikkeld.

Een netwerk van missionaire gemeenschappen, van vorming en actie

Om te beginnen, in vergelijking met de zendingsorganisaties van toen, vormde YWAM een zeer gedecentraliseerde beweging, een netwerk van semionafhankelijke bases over de hele wereld.

We zouden ze kunnen aanduiden als ‘missionaire gemeenschappen van vorming en actie’. Jonge christenen uit diverse kerken en van diverse nationaliteiten en culturele achtergronden komen daar bijeen op een gemeenschappelijk cultureel terrein, een intermediaire christelijke ‘subcultuur’ kan worden genoemd in de niet-pejoratieve, sociologische betekenis van die term.

Tegelijkertijd vormt het een zekere mate van afgrenzing van de oorspronkelijke kerkelijke cultuur van de medewerkers enerzijds en anderzijds de cultuur of culturen van de Nederlandse samenleving.

Jongeren voor korte termijn zending

Samen met Operatie Mobilisatie en Campus Crusade for Christ, twee andere internationale missionaire jongerenbewegingen die in dezelfde periode zijn ontstaan, behoort YWAM tot de pioniers van korte termijn zending, een nieuwe werkvorm die in de jaren 1960 is opgekomen en sindsdien een geweldige omvang heeft aangenomen.

YWAM begon met het rekruteren van jonge mensen, uit zowel Westerse als niet-Westerse landen, van wie de meesten geen formele theologische opleiding of zelfs maar een bijbelschool hadden gevolgd. Dat was wel wat anders dan het werkmodel van de klassieke zendingswerkers.

Ook de financiering van de stafwerkers en de korte termijn projecten was nieuw, doordat iedere medewerker zelf sponsors diende te zoeken (de zogenaamde vriendenkring), voor de kosten van levensonderhoud, schoolgelden projecten, en niet te vergeten voor de vele transportkosten want YWAM-ers zijn bijzonder reislustig!

In de integrale tekst noem ik het onderzoek van de Zwitserse missioloog David Green naar korte termijn zending. Uit zijn zeer kritische analyse komen de projecten van YWAM als positieve uitzonderingen uit de bus.³

Het model van ‘lerende praktijkgemeenschap’

YWAM heeft een alternatieve vorm van missionaire training ontwikkeld, met de nadruk op onderwijs over discipelschap en praktische ervaring over geografische en culturele grenzen heen. Dat alles ingebed in een gemeenschappelijk leven. Dat werd op den duur de DTS, discipelschap

---

³ David GREEN (pseudonyme), ‘Quelle place pour les jeunes dans la mission’ en ‘Voyages et projets missionnaires’, in Evert VAN DE POLL (direction), *L’Église locale en mission interculturelle, Communiquer l’Évangile au près et au loin*, Charols, Excelsis, 2013, hoofdstukken 5 et 6.

training school. Een half jaar samen lessen volgen en aanbidding beoefenen, en dan drie maanden samen kennismaken met de praktijk van missie, het liefst heel ver weg.

Voor zijn PhD thesis vergeleek John Peach de DTS met theoretische onderwijsmodellen. Het bleek dat zij het meest overeenkomt met wat deskundigen een ‘lerende praktijkgemeenschap’ noemen (*learning community of practice*), een alternatieve vorm van hoger onderwijs. Hij vond dat de DTS de deelnemers vooral helpt in het ontwikkelen van morele deugden en van een eigen identiteit.⁴

Het is interessant deze werkvorm te vergelijken met het model van *missionaire gemeenschappen* in het algemeen in het verleden en nu. In de tekst noem ik enkele parallellen.

De DTS vindt plaats in een afgezonderd milieu. Daarna vervolgen de deelnemers veelal hun weg buiten YWAM, de meesten in een seculiere opleiding of werkzaamheid, sommigen gaan theologie studeren en/of werken in een kerk of een missionaire organisatie.

We mogen aannemen dat de DTS in het leven van deze afgestudeerden een uitwerking op lange termijn. Maar wat is die uitwerking in de praktijk? Kristina Ece uit Letland deed hier onderzoek naar. Daaruit bleek dat de ex-deelnemers het genoten onderwijs op sommige terreinen wel in praktijk bleven brengen, op andere terreinen echter niet of niet langer.⁵

2. Factoren

Hoe komt het dat YWAM erin slaagt opeenvolgende generaties te activeren voor missie, zoveel initiatieven te nemen en telkens nieuwe werkvormen te ontwikkelen? Hier ligt een taak voor de missiologie, om beter zicht te krijgen op de betekenis van dit alles voor de zending en de missionaire taak van de kerken in het algemeen. Vooruitlopend op nader onderzoek zou ik alvast drie factoren willen noemen. Er zijn er vast meer.

a) De YWAM-cultuur

Een eerste factor is de ‘cultuur’ binnen YWAM, dat wil zeggen een christelijke subcultuur die gekenmerkt wordt door een open instelling voor vernieuwing en verandering, ook het ongebruikelijke en onconventionele, als die maar ten goede komen aan een effectieve communicatie van het evangelie. Men wil bij de tijd zijn. Een basis van YWAM is vaak een broedplaats van allerlei acties, vooral ook vanwege de gerichtheid op jongeren met al hun potentieel. Jongeren krijgen de ruimte om te experimenteren met het uitwerken van nieuwe ideeën. Op dit terrein is er een kruisbestuiving tussen de diverse bases van YWAM in verschillende landen, zodat bepaalde vormen van *outreach* (evangelisatie) gemakkelijk overgenomen worden.

b) Leiderschap gekwalificeerd door ervaring

Een tweede factor is het type leiderschap dat YWAM cultiveert. Tom Bloomer spreekt van ‘ervaringsdeskundige leiders die niet gekwalificeerd zijn voor hun verantwoordelijkheden door formele opleiding of certificering’. Voor zijn PhD thesis deed hij onderzoek naar de opkomst van dit type leiders binnen YWAM. Aangezien YWAM een van de eerste missionaire organisaties was die geen opleidingseisen stelde aan haar leiders, wilde Bloomer weten hoe ze dan wel voorbereid worden op hun taak.⁶

De bevindingen van zijn onderzoek bevestigden een belangrijk principe van de huidige leiderschapstheorieën, namelijk dat leiders gevormd worden in situaties die leiderschap vereisen. De belangrijkste factoren voor de opkomst van YWAM-leiders waren: plaatsing in een situatie van

⁴ PEACH, John, *Journeying together towards goodness: participant understanding of practices and narratives in a University of the Nations Discipleship Training School* (PHD Thesis). Middlesex University, 2017.

⁵ ECE, Kristina. *The long-term formative impact of YWAM Latvia DTS* (MA Thesis). International Baptist Theological Seminary, with the University of Manchester, 2015, p. 49 en 50.

⁶ Tom Bloomer, *Formative Educational Experiences of Experientially-Qualified Leaders as Factors Influencing Innovation in Organizations* (PhD Dissertation). Trinity International University, Deerfield, Illinois 1999.

leiderschap, modellering van leiderschap door senior personeel, aanmoediging en vertrouwen, relaties en steun van collega's, evenals, in mindere mate, ervaringen met crisis en lijden, en familiale achtergrond.

Hun ervaringen op het gebied van leiderschapsvorming waren de belangrijkste factoren voor innovatie in de hele organisatie, aldus Bloomer. Hij baseert deze analyse op onderzoeken naar soortgelijk leiderschap in bedrijven en NGOs.

c) *Activering van de verbeelding*

Een derde factor is de activering van de verbeelding. In het onderwijs van YWAM wordt elkeen aangespoord te luisteren naar God, zich open te stellen voor wat Hij jou vandaag te zeggen heeft over je persoon, over je bediening, over concrete keuzes waarvoor je staat, en over dingen die je voor Hem en het evangelie zou mogen doen, of zou kunnen doen.

De grondleggers van YWAM geloofden dat het horen van Gods stem niet is voorbehouden aan de pentekostale beweging maar een universeel teken van spiritualiteit is dat iedere christen zou moeten of kunnen ervaren. Zij beschouwden dit als een van de pijlers van het leven als discipel van Christus. Door dit stelselmatig te onderwijzen, zegt de godsdienstsocioloog David Dwi Christa, “werkte YWAM eraan mee, dat deze bepaalde pinksterervaring werd verspreid naar het wereldwijde christendom”.⁷

Nu valt er heel wat te zeggen over het luisteren naar en horen van Gods stem zoals dat in YWAM wordt aangemoedigd en ervaren. Men kan zich afvragen of het wel altijd Gods stem is die de gelovige hoort, of meent te verstaan, wanneer hij een bepaalde gedachte ‘krijgt’, of iets ‘ziet’.

In zijn doctoraatsonderzoek naar de ervaringen van de DTS in Engeland stuit David Taylor inderdaad ook op deze vraag.⁸ Zie daarover de integrale tekst van dit exposé.

Ik laat deze vraag liggen, want zij ligt meer op het terrein van de studie van de spiritualiteit, maar wil de praxis ervaring van het luisteren naar Gods stem van een andere kant bekijken. Vanuit een menselijke, psychologische kant. Wat in dit luisteren doet de psyche volop mee. De verbeelding wordt geactiveerd. Je stelt je ervoor open iets te ‘zien’ of te ‘horen’ wat je nog niet eerder had gezien of gehoord. Je mag je iets inbeelden, in het geloof dat God onze imaginatie kan gebruiken om ons een pad te wijzen, om ons zijn wil bekend te maken. En zo ben je bereid een onbekende weg in te slaan. In plaats van op zeker te spelen waag je het erop. Je begint aan iets, in het vertrouwen dat dit je opdracht is. Is dit niet het verhaal van zoveel YWAM-acties, initiatieven en innovaties?

3. Biotopen van verandering

Om dit alles meer theoretisch te doordenken, wil ik aansluiten bij de innovatietheorieën in de sociale wetenschappen en de bedrijfskunde.

Innovatietheorieën

Volgens de theorieën over sociale en economische verandering ontstaat vernieuwing meestal in de marge, in een ‘biotoop’, en niet in de gevestigde orde en de bestaande structuren, omdat die veelal proberen te vernieuwen vanuit vaststaande patronen.

In de innovatietheorieën onderscheidt men verschillende ‘marges’ of ‘biotopen’ waarin vernieuwing ontstaat: vrijhavens, laboratoria en broedplaatsen.

⁷ David Dwi Christa, ‘All Christians Can Hear God's Voice: YWAM and the Pentecostalization of World Christianity’, in *Pneuma*, Leiden, Brill, Volume 45 (2023).

⁸ Andrew Taylor, *An Empirical Study of Discipleship Training Schools in YWAM England* (DMin Research Based Thesis). King's College London, 2010.

In de *vrijhavens* ligt de nadruk op vrijheid. Het is een omgeving waar geen structuur of orde geldt, waar mensen een tegencultuur kunnen vormen en men regeringloosheid geniet. De nadruk ligt in deze omgeving op de vrije productie van kunst en afwezigheid van het compromis.

Een *laboratorium* is een omgeving die is gecreëerd om mensen met verschillende achtergronden te laten samenwerken om een gedeeld probleem op te lossen.

Een *broedplaats* is een bestaande structuur die bewust een marge laboratorium stimuleert en ondersteunt, omdat zij behoefte heeft aan andere, nieuwe ideeën.

Toegepast op YWAM – vrijhavens

De Nederlandse missioloog Stefan Paas heeft deze inzichten toegepast op het stichten van nieuwe kerken, in zijn boek en enkele artikelen over kerkstichting in Nederland en West-Europa.⁹

We kunnen deze inzichten ook toepassen op de bases van YWAM overal ter wereld. Dat zijn inderdaad biotopen van verandering en vernieuwing. Zij lijken nog het meest op een laboratorium. JMEO Nederland is zeker zo'n laboratorium, al 50 jaar lang. Dat brengt me tot de volgende conclusies en vragen.

Conclusies en vragen

Ten eerste, het feit dat zij zich aan de marge van de bestaande kerkelijke structuren bevinden, is geen zwakte maar juist hun kracht, willen zij kunnen functioneren als biotopen van vernieuwing, op het gebied van de communicatie van het evangelie.

Ten tweede is het de functie van biotopen om bij te dragen aan vernieuwing en verandering in de bestaande structuren. Ze zijn er niet voor zichzelf. Is dat ook de instelling van JMEO?

Ten derde moet men zich afvragen of en in hoeverre YWAM, of JMEO in Nederland, inmiddels zelf een *mainline* organisatie is geworden, met patronen en werkwijzen die niet meer zo vernieuwend zijn als zij ooit waren, sinds zij hun ingang hebben gevonden in de brede evangelische traditie. Biedt zij in deze tijd op haar beurt ruimte voor biotopen van vernieuwing in de marge, waar men andere wegen gaan dan welke men binnen YWAM inmiddels gewend is? Kan zij op afstand steun verlenen aan innovaties en experimenten buiten haar eigen structuren om?

4. Missionair paradigma: verschuivende panelen

Voor wat betreft haar theologie van de zending is YWAM klassiek evangelisch. Maar we moeten dat nader kwalificeren, want het denken over missie in YWAM is sinds de jaren 60 wel geëvolueerd. Dat blijkt duidelijk uit het overzichtsartikel van Debra Bunting, hoogleraar interculturele communicatie aan de Universiteit van San José, California.¹⁰ Zij onderscheidt de volgende ontwikkelingsfasen:

- Beginjaren: jonge mensen mobiliseren voor korte zendingsreizen
- Jaren 1970: Evangelisatie en discipelschapsvorming
- Jaren 1980: verkondiging en barmhartigheid, vooral in de vorm van noodhulp onder vluchtelingen
- Jaren 1990: holistische zending
'Holistisch' houdt in dat christenen naast evangelisatie en sociale en economische hulpverlening ook tot taak hebben de sociale gerechtigheid te bevorderen.
- Jaren 1990: en kerkstichting

⁹ *Idem*, p. 181-185.

¹⁰ Debra Bunting, 'YWAM's Transformation. From Short-Term Missions to Discipling Nations.' *Mission Frontiers Magazine*, September 2009. <https://www.missionfrontiers.org/issue/article/ywams-transformation>

Het is echter opvallend dat JMEO in Nederland wel het stichten van nieuwe gemeenten heeft gestimuleerd en er ook teams voor heeft uitgezonden, maar dat zij in Nederland zelf geen kerkstichtende organisatie is geworden, maar altijd dienstbaar aan bestaande kerken is gebleven.

- Jaren 2000: Koninkrijk van God en Transformatie van culturen
Vanaf de jaren 2000 blijft ‘holistische’ missie een sleutelterm, maar komen we ook steeds vaker twee nieuwe termen horen: Koninkrijk van God en Transformatie van culturen.
Daarin is YWAM meegegaan met de ontwikkeling in de missiologie en de missionaire organisaties. Volgens de huidige officiële tekst is YWAM...

...toegewijd aan het persoonlijk presenteren van Jezus aan deze en toekomstige generaties, aan het mobiliseren van zoveel mogelijk mensen om te helpen bij deze taak, en aan het trainen en toerusten van gelovigen voor hun aandeel in het vervullen van de Grote Opdracht. Als burgers van Gods Koninkrijk zijn we geroepen om onze Heer lief te hebben, te aanbidden en te gehoorzamen, om Zijn lichaam, de Kerk, lief te hebben en te dienen, en om alle mensen overal lief te hebben, wat ook inhoudt dat we het hele Evangelie voor de hele mens over de hele wereld moeten brengen.¹¹

- Jaren 2000: *Discipling all nations*
Daarnaast hoort men steeds meer spreken van *discipling all nations*, een bijna niet te vertalen term die letterlijk betekent, ‘alle volken tot discipelen maken’. Dit wordt vaak verbonden met de gedachte van het ‘transformeren van culturen door Koninkrijksdenken’, zoals de titel luidde van de Noord-Amerikaanse leidersconferentie van YWAM in 2001. Zulk denken is breder dan alleen gericht op de uitbreiding en opbouw van de Kerk.¹²
Toch ontkomt men niet aan de indruk dat het in YWAM bij *discipling the nations* toch eerst en vooral gaat om het maken van discipelen, en om de vraag hoe de kerk hen helpt Jezus te volgen op alle terreinen van het leven. Daarin blijft zij in feite toch dicht bij de traditionele evangelische opvatting over missie.

5. Observaties en vragen

Ik verlaat het spoor van Debra Bunting en kom tenslotte toe aan eigen observaties en stel daarbij enkele vragen.

Verklaringen van de Lausanne beweging?

Het zojuist geciteerde missie statement past goed bij de visie van *mission* in de verklaringen van de grote wereldzendingscongressen van de Lausanne Beweging, het *Manilla Manifest* (1989) met zijn kernzin ‘de verkondiging van het hele evangelie door de hele Kerk aan de hele wereld’, en het *Kaapstad Verbintenis* (2010) waarin de missie van de kerk wordt geformuleerd in termen van het sleutelbegrip ‘liefhebben van God, zijn kerk en zijn wereld’.

Maar voor zover ik kon nagaan, verwijzen YWAM-publicaties niet naar deze congressen en hun verklaringen.

Integrale missie? Missio dei?

Sterker nog, in het missionaire discours van YWAM missen we – voor zover ik kan nagaan – de term *integrale missie* die als een rode draad loopt door de Kaapstad Verbintenis.

Het achterliggende idee is er wel, maar men bezigt daarvoor het begrip ‘holistisch’ dat in de missiologie inmiddels wat verouderd is.

¹¹ Zie: *The Statement of Purpose, Core Beliefs and Foundational Values of YWAM*, Officieel document van YWAM, laatst bijgewerkte versie, januari 2022. <https://ywam.org/about-us/values>

¹² Zie: Jim Stier, “Disciple all Nations: God’s Character Demands It,” *The International YWAMer*, June 2001. www.ywam.org/articles/article.asp?AID=96

Ook missen we het begrip *missio dei*, de missie van God, dat een fundamenteel element van de missiologie is geworden, in alle hoofdstromingen van het christendom. Met *missio dei* geeft men aan dat de missie van de kerk is gefundeerd in Gods missie, in deelname in zijn heilsplan om de wereld te verlossen van de gevolgen van de zondeval op alle terreinen van het leven, en om zijn shalom te vestigen – verzoening, gerechtigheid en vrede, in heel de wereld. De missie van de kerk is dat zij participeert in die grote missie.

Een vraag

Deze constatering roept bij mij de vraag op hoe het zit met de uitwisseling tussen de beleidsmakers van YWAM enerzijds en anderzijds de missiologen en *mission practitioners* die op congressen, symposia en aan theologische instituten hun gedachten naar voren brengen. Is die uitwisseling er wel, of althans in voldoende mate?

‘Dominion mandate’ en ‘dominion theology’

Omgekeerd komen we binnen YWAM herhaaldelijk een aantal begrippen en ideeën tegen waar theologen, en missiologen in het bijzonder, zich doorgaans verre van houden, namelijk het ‘*Dominion Mandate*’ genoemd, en de daarmee verbonden ‘*dominion theology*’ (DT), ook wel dominionisme genoemd.

Aanhangers van deze gedachte identificeren doorgaans een aantal sferen of domeinen die het leven van de mensen in de wereld domineren, zoals onderwijs en wetenschap, media, politiek en bestuur, bedrijven en handel, gezin, kunst en cultuur. Het is de taak van de kerk om op al deze terreinen een dominerende christelijke invloed uit te oefenen, zodanig dat ze gaan functioneren volgens de principes van de Bijbelse wet. Men spreekt daarom ook wel van de Koninkrijk Nu theologie of beweging (*Kingdom now*).

Deze visie op de missie van de Kerk verspreidt zich vooral in Noord-Amerika, waar zij zich vaak verbindt met een christelijk nationalisme dat streeft naar het ‘herstel’ van de ‘christelijke natie’.

Wat is precies de relatie tussen YWAM en deze stromingen? Het antwoord op deze vraag kan niet eenduidig zijn. Aan de ene kant was de oprichter Loren Cunningham al vanaf 1975 een pleitbezorger van het *Dominion Mandate*. En hij is niet de enige!¹³

Aan de andere kant horen we kritische geluiden onder YWAM-leiders in Europa. In een recente publicatie schrijven een aantal van hen over de manier waarop christenen dienen mee te werken aan de opbouw van de samenleving.¹⁴ Zij spreken wel over de sferen of levenskringen maar dan niet in termen van christelijke overheersing, zoals de *dominion theology*, maar van samenwerking tussen christenen en andere stromingen in de samenleving, voor het algemene goed.

We zijn benieuwd hoe de discussie rondom dit thema binnen YWAM zich in de komende tijd gaat ontwikkelen, na het overlijden, vorig jaar, van oprichter Loren Cunningham.

Brood op water...

Mijn verhaal is veel te kort om recht te doen aan de missiologische betekenis van JMEO. Het is onaf, wat niet anders kon gezien de toegemeten tijd. Maar ik spreek de hoop uit dat het een begin is van meer onderzoek en bezinning. Met het oog daarop doe ik als de Spreukendichter en werp ik mijn brood uit op het water...

¹³ Meer hierover in de bijdrage van Jeff FOUNTAIN, ‘Understanding Spheres’, in Hermund HAALAND (editor), *Faith at Work: Loving Your Neighbour. Building Society*, Oslo, Proklamedia/Zebr Institute, 2023, hoofdstuk 8. Zie ook de twee video-opnames van Loren Cunningham, later gepubliceerd als pod-casts op de website van YWAM: *The Seven Spheres of Influence* (2016) <https://ywampodcast.net/shows/teaching/the-seven-spheres-of-influence-loren-cunningham/>, en *The Dominion Mandate* (2018), <https://ywampodcast.net/shows/teaching/the-dominion-mandate-loren-cunningham/>

¹⁴ Hermund Haaland (editor), *Faith at Work: Loving Your Neighbour. Building Society*, Oslo, Proklamedia/Zebr Institute, 2023.